

پروژهی سوم درس ارزهای رمزگذاریشده

استاد درس: دکتر بهرک

مهلت تحويل: 20 تير

دستيار مربوطه: محمد محموديان mahmoodian@ut.ac.ir

در این تمرین کامپیوتری هدف این است که شما با زبان برنامهنویسی Solidity و همچنین یک API به نام web3.js آشنا شوید به طوریکه بتوانید یک نرمافزار غیرمتمرکز ^{7} ساده را پیاده سازی کنید. در نرمافزارهای غیرمتمرکز نیز، همانند سایر نرمافزارها، لازم است یک قسمت سمت کاربر ^{7} و یک قسمت سمت سرور ^{7} پیاده سازی شود، که در این تمرین شما با پیاده سازی هر دو سمت آشنا می شوید.

1. دفترچه حساب زنجیرهی بلوکی ^{4}

هدف این است که یک سیستم غیرمتمرکز طراحی شود که بتواند بدهی و طلب افراد را ثبت کند؛ درواقع نمونهی غیرمتمرکز از یک دفترچه حساب. برای شفاف شدن بیشتر، یک مثال از نحوهی کار این سیستم در ادامه آورده می شود.

فرض کنید که علیرضا، الهام و شبنم سه دوست هستند که معمولا با یکدیگر بیرون میروند و غذا میخورند. آخرین بار که علیرضا و الهام با یکدیگر ناهار خوردهاند، هزینه آن را الهام پرداخت کرده است. بنابراین علیرضا و هزار تومان به الهام بدهی دارد. همچنین یک بار که الهام و شبنم برای شام بیرون رفتهاند شبنم هزینه آن را پرداخت کرده است، پس الهام 30 هزار تومان به شبنم بدهکار است.

حال فرض کنید که شبنم به پول نیاز دارد و مبلغ 30 هزار تومان از علیرضا قرض بگیرد؛ در این لحظه هر سه نفر می توانند توافق کنند که هیچ یک از آنها به دیگری بدهی ندارد و از تبادل پول خودداری کنند. درواقع هر زمانی که یک دور ٔ از بدهی ها وجود داشته باشد می توان آن دور را حذف کرد و از جابجا شدن پول جلوگیری کرد.

ما قرار است که یک سیستم غیرمتمرکز طراحی و پیاده سازی کنیم که مشخص کند هر شخص به چه کسی و چه مبلغی بدهکار است، بدون اینکه نیاز باشد یک سازمان سومی در میان باشد. به صورتی که مثلا وقتی الهام هزینه ناهار علیرضا را پرداخت می کند از او بخواهد که در شبکه زنجیره ی بلوک بدهکار بودنش را تصدیق کند. نحوه ی تصدیق کردن بدین شکل است که فرد بدهکار یک تابع را صدا می زند و در آن شخص طلبکار و مبلغ بدهی را مشخص می کند؛ در کد برنامه این تصدیق نامه (تاییدیه) را

¹ Application Protocol Interface

² Decentralized Application(DApp)

³ Client side

⁴ Server side

⁵ Blockchain Splitwise

⁶ Cycle

⁷ Third party

۱OU مینامیم. فضای موجود و عمومی و همچنین قابل دسترسِ شبکهی زنجیرهی بلوک میتواند به عنوان محل ذخیره سازی و یا به عبارتی سمت سرور برای لیست بدهیهای هر شخص استفاده شود. برای راحتی کار با این سرور لازم است که یک محیط کاربری نیز طراحی شود که جلوتر در مورد آن صحبت خواهیم کرد. ☺

2. آمادهسازی جهت شروع

- 1) نصب نرمافزارهای پیشنیاز: لازم است که بر روی سیستم خود Node.js را نصب کنید. می توانید از این لینک استفاده کنید. لازم است که علاوه بر npm ، Node.js نیز بر روی سیستم شما نصب شود. به کمک npm میتوانید سایر پکیجهای مورد نیاز را نصب کنید. نسخه ی ویندوز Node.js همراه خود npm را نیز دارد، اما در سیستم عاملهای دیگر ممکن است لازم باشد آن را جداگانه نصب کنید.
  - 2) نصب شبیهساز شبکه اتریوم و اجرای آن: برای اینکار در ترمینال خود از دستور ganache-cli استفاده کنید. با این کار یک سرور به نام ganache بر روی سیستم شما نصب می شود که با اجرا شدن آن تعدادی اکانت اتریوم(پیشفرض 10 عدد) با موجودی های تعیین شده(100 اتر) ایجاد می شود که از آنها می توانید برای انجام این تمرین کامپیوتری استفاده کنید. می توان از طریق پروتکل http به این سرور وصل شد، آدرس پیشفرض آن این تمرین کامپیوتری استفاده کنید. و پورت پیشفرض آن نیز 8545 است. برای اجرا شدن این سرور کافیست دستور ganache-cli ادر ترمینال خود وارد کنید. برای متوقف کردن سرور نیز می توانید از Ctrl+C استفاده کنید.
    - 3) از صفحهی درس پوشه ItCProject2Starter را دانلود کنید.
- 4) در جستجوگر وب خود صفحه ی مقابل را باز کنید. http://remix.ethereum.org در قسمت 'Run' محیط اجرایی (ابر روی 'Web3 Provider' تنظیم کنید. و آدرس آن را نیز بر روی (ابر روی 'http://localhost:8545 که آدرس پیشفرض نیز هست، تنظیم کنید. محیطی که در آن هستید جایی است که لازم است شما قرارداد هوشمند (خود را بنویسید و آن را کامپایل کنید. و در شبکه ی شبیه سازی شده مستقر (ثبت) (اکنید.
- 5) در پوشه ای که از سایت درس دانلود کرده اید یک فایل به نام index.html وجود دارد. آن را در مرورگر خود باز کنید. باید صفحه ای را تحت عنوان 'Blockchain Splitwise' بتوانید ببینید. توصیه می شود که قسمت 'Blockchain Splitwise مرورگر خود را نیز باز کنید و خطاهای احتمالی را مشاهده کنید. (برای نحوهی باز کردن این قسمت می توانید از این لینک کمک بگیرید). احتمالا هشدارهایی را می بینید که می توانید آن ها را نادیده بگیرید.
- 6) فایلهای درون پوشه ی دانلود شده را در محیط برنامه نویسی مورد علاقه خود باز کنید. (مانند ... (مانند ... Atom, Sublime,..) شما برای کامل شدن سمت کاربر لازم است که فایل script.js را کامل کنید. توصیه می شود که سایر فایل های موجود را نیز بررسی کنید.
  - 7) قبل از شروع توصیه می شود که راجع به web3.js و برنامه نویسی solidity اطلاعات بیشتری کسب کنید. همچنین فکر کردن راجع به نحوه ی کار سیستم کلی و همچنین نحوه ی ذخیره سازی اطلاعات و ساختارهای دادهای که قرار است استفاده کنید، قبل از کدزنی می تواند مفید باشد.

⁹ Environment

⁸ I Owe You

¹⁰ Smart contract

¹¹ Deploy

8) در قسمت بعد کارهایی که قرار است انجام دهید با جزئیات بیشتری توضیح داده می شود، بعد از اینکه قرارداد هوشمند خود را نوشتید و آن را بر روی شبکه ثبت کردید لازم است که آدرس^{۱۲} آن و همچنین چکیده ^{۱۳} آن را در فایل script.js بهروزرسانی کنید. چکیده را می توانید از قسمت 'Compile' و آدرس را نیز می توانید از قسمت 'Run' در بخش 'Run" در صفحه کنید.

3. نیازمندیها

همانطور که قبلا توضیح داده شد، این تمرین کامپیوتری از دو بخش مهم تشکیل می شود: قرارداد هوشمند که به زبان solidity نوشته می شود و در شبکهی آنلاین زنجیره ی بلوک ثبت می شود و قسمت سرور شما را تشکیل می دهد و همچنین یک محیط کاربری که به زبان JavaScript نوشته می شود و در مرور گر شما اجرا می شود و از طریق web3.js به سرور شما وصل می شود و اطلاعاتی را که میخواهید نمایش می دهد.

1) توابع سمت کاربر

- . (getUsers: این تابع یک لیست از آدرسهای شبکهی اتریوم را برمی گرداند. شما می توانید آدرس تمام افراد موجود در شبکه را بر گردانید و یا اینکه فقط افرادی را بر گردانید که تا به حال فعالیت مالی(طلب یا بدهی) داشته اند. این تابع می تواند به عنوان تابع کمکی در دیگر توابع مورد استفاده قرار بگیرد.
- II. getTotalOwed(user) : این تابع آدرس یک کاربر را می گیرد و کل مبلغی را که آن کاربر بدهکار است برمی-گرداند.
- III. getLastActive(user) : این تابع زمان آخرین فعالیت کاربر را برمی گرداند. منظور از آخرین فعالیت، فرستادن اOU و یا ذکر شدن به عنوان بستانکار در یک IOU توسط یک کاربر دیگر است. فرمت زمانی باید به صورت ثانیه های گذشته از مبدا تاریخ (1 ژانویه 1970) باشد.
- IV. add_IOU(creditor, amount) : این تابع به عنوان تاییدیه فرستاده می شود که نشان می دهد شخصی که آن را صدا می زند مبلغی معادل amount را به فرد creditor بدهکار است. این تابع چیزی را برنمی گرداند. در این تابع لازم است که مشکل وجود حلقه نیز برطرف شود که جلوتر در مورد آن توضیح خواهیم داد.

2) توابع سمت سرور

یک فایل به نام BlockchainSplitwise.sol در پوشهی starter وجود دارد که لازم است همهی آن را خودتان بنویسید و شامل توابع زیر باشد.

ا. lookup(address debtor, address creditor) public view returns (unit32 ret) این تابع مبلغی را که فرد debtor به شخص creditor بدهکار است، برمی گرداند. برای این کار کافی است که در بدنهی تابع متغیر ret را مقداردهی کنید و نیازی به نوشتن return در انتهای تابع نیست. کلمه view یعنی اینکه این تابع قرار نیست متغیرهای موجود در شبکه را تغییر دهد، بلکه صرفا قرار است مقادیر این متغیرها را بخواند.

¹² Contract address

¹³ ABI

اا. add_IOU(address creditor, uint32 amount, ...) این تابع تاییدیه نهایی در سرور را انجام میدهد و نشان میدهد که msg.sender مبلغ amount را به فرد creditor بدهکار است. amount لازم است که عدد مثبتی باشد. شما می توانید بسته به نیازتان آرگومان های دیگری برای این تابع تعریف کنید.

شما می توانید بسته به نیازتان توابع دلخواه دیگری را در هریک از دوسمت کاربر و سرور تعریف کنید و از آنها استفاده کنید. در سمت کاربر می توانید توابع سمت سرور را به صورت (BlockchainSplitwise.functionname(arguments صدا بزنید.

4. حل مشكل وجود حلقهى بدهيها

برای تحلیل راحتتر، از مدل گرافِ جهتدارِ وزندار برای مسئله ی خود استفاده می کنیم، بدین صورت که هر یک از کاربرها یک گره محسوب می شوند و هریک از یال ها وزنی دارد که مقدار وزن آن نشان دهنده ی مبلغ بدهی است. جهت یال ها از بدهکار به سمت بستانکار است. مثلا وقتی که شخص A مبلغ X را به شخص B بدهکار است آنگاه: $A \xrightarrow{X} B$. نرمافزار ما لازم است به گونه ای کار کند که اگر حلقه ای ایجاد شد آن را از بین ببرد برای این کار لازم است که کوچکترین یال در حلقه پیدا شود و مقدار آن از تک تک یال ها کم شود به صور تیکه یکی از یال ها به ارزش صفر برسد.

به عنوان مثال اگر $A \stackrel{15}{\to} B$ و $A \stackrel{11}{\to} C$ آنگاه اگر C بخواهد تراکنش $A \stackrel{16}{\to} A$ را اضافه کند لازم است که نرمافزار ما گراف را به صورت زیر تغییر دهد.

به عنوان یک مثال دیگر اگر C بخواهد تراکنش A o C را اضافه کند آنگاه گراف جدید به صورت زیر خواهد بود.

لازمهی انجام این کار این است که شما در تابع add_IOU در قسمت کاربر قبل از فرستادن دستور به سمت سرور چک کنید که آیا با اضافه شدن این تراکنش جدید حلقهای به وجود می آید یا نه و درصورت وجود، حداقل یکی از آنها را حذف کنید. نگران

موارد پیچیده نباشید و یا اینکه لازم نیست به دنبال پیدا کردن راههای بهینه برای حذف حلقه باشید. بنابراین لازم است در توابع سمت سرور این فرض را درنظر بگیرید که هیچ حلقهای وجود ندارد و قسمت حذف حلقه در سمت کاربر انجام می گیرید.

در کدهای سمت کاربر یک تابع کمکی به نام (bread-first search برای شما قرار داده شده است که الگوریتم bread-first search را انجام میدهد و خروجی آن لیستی از گرهها ایست که گره tstart را به گره وصل می وصل می الگوریتم bread-first search را انجام میدهد و خروجی آن لیستی از گرهها ایست که یک تابع است که یک گره را کنند، البته درصورتیکه مسیری بین دو گره وجود داشته باشد. دقت شود که آرگومان سوم، خود یک تابع است که یک گره را می گیرد و همسایههای آن را به صورت یک لیست برمی گرداند و لازم است خودتان آن را بنویسید. در صورتیکه مسیری بین دو گره وجود نداشته باشد، خروجی تابع یک لیست خالی خواهد بود. استفاده از این تابع اختیاری است و شما می توانید از هر الگوریتم دیگری برای پیدا کردن مسیر استفاده کنید.

آخرین چیزی که به نظر میرسد باید انجام دهیم، پرداخت بدهی است به این صورت که فرض کنید آخرین بار علیرضا مبلغ 40 هزار تومان به شبنم بدهکار است حال اگر پول خود را به شبنم پرداخت کند لازم است که شبنم در شبکه یک تاییدیه بفرستد که مبلغ 40 هزار تومان به علیرضا بدهکار است با این کار یک حلقهی کوچک به وجود میآید که انتظار میرود نرمافزار ما آن را تشخیص دهد و حذف کند و نتیجهی آن این باشد که هیچ یک از علیرضا و شبنم به دیگری بدهکار نیست. در واقع برای این حالت حاص لازم نیست که شما کار خاصی را انجام دهید، درصورتیکه قسمت قبل را به خوبی پیادهسازی کرده باشید، این حالت نیز خودبهخود انجام میشود.

5. توصیه های نهایی

- 1) دست شما باز است که هر طور که میخواهید قراداد هوشمند خود را بنویسید فقط لازم است که توابع خواسته شده را حتما پیادهسازی کنید. همچنین سعی کنید قرارداد هوشمند شما کمترین میزان حافظه و کمترین میزان انجام محاسبات را به خود اختصاص دهد، چرا که اینکار باعث میشود که استفاده از قرارداد شما ارزان تر تمام شود.
  - 2) از بدهی منفی حتما خودداری کنید زیرا این کار پیچیدگی را افزایش میدهد.
- 3) توصیه می شود که ابتدا قرارداد هوشمند خود را کامل کنید، سپس سراغ بخش کاربری بروید. در سایت Remix میتوانید تمام توابع قرارداد را صدا بزنید و آنها را تست کنید. (از طریق پنل سمت راست و پایین صفحه) و همچنین
  می توانید از قسمت 'Accounts' بین آدرسهای مختلف جابجا شوید. برای کپی کردن هریک از آدرسهایی که فکر
  می کنید لازم دارید، می توانید از آیکن کنار آنها استفاده کنید. همچنین از طریق قسمت 'debug' می توانید
  تراکنشهای انجام شده را دیباگ کنید و با جزئیات بیشتری اتفاقات درون آن را ببینید. (توجه کنید که برای استفاده
  از این قسمت لازم است که از قسمت Environment اتصال خود به سرور محلی اتریوم را قطع کنید و به
  از این قسمت لازم است که از قسمت JavaScript VM
- 4) هر بار که سرور شبیه ساز شبکه اجرا می شود اکانتهای متفاوتی ساخته می شود، در صورتیکه علاقه دارید هربار اکانت-های یکسانی ساخته شود می توانید از دستور ganache-cli-d استفاده کنید.
  - 5) برای انجام این تمرین کامپیوتری به حجم زیادی از کدزنی نیاز ندارید. کد نوشته شده ی ما شامل حدود 40 خط در سمت کاربر است.

- 6) در قسمت سمت کاربر هنگامی که شما از تابع lookup استفاده می کنید مقدار بازگشتی آن به فرمت BigNumber (6 است، برای تبدیل آن به عدد معمولی می توانید از دستور است که به فرم استاندارد با سه پارامتر c, e, s است، برای تبدیل آن به عدد معمولی می توانید از دستور است که به فرم استاندارد با سه پارامتر bn استفاده کنید که منظور از bn.toNumber()
- 7) برای دیباگ کردن سمت کاربر می توانید از تابع آماده ی log و یا از تابع console.log استفاده کنید که تابع اول خروجی را در قسمت console مرور گرتان نشان می- خروجی را در قسمت console مرور گرتان نشان می- دهد.
- 8) در صورت مشاهده ی خطایی مبنی بر عدم اتصال به localhost:8545 ، از درحال اجرا بودن شبیه ساز شبکه اتریوم (ganache-cli) مطمئن شوید.
- 9) در زبان solidity یک تابع کارآمد به نام require وجود دارد که میتواند برای چککردنهای مربوط به قسمتهای امنیتی از آن استفاده کنید.

6. بخش امتيازي

در بخش قبل برای کامپایل کردن و ثبت کردن قرارداد بر روی شبکه ی بلاکچین از سایت remix استفاده کردیم، در این بخش قرار است ابزاری را معرفی کنیم که این کار را هوشمندانه تر و کاربردی تر انجام دهد. پکیجی به نام truffle. برای نصب آن کافیست که در ترمینال خود دستور روبرو را وارد کنید. npm install –g truffle . سه تا از دستورهای ترافل که در این بخش از آن استفاده می کنیم، عبارتند از:

- truffle compile
- truffle migrate
- truffle test

نحوهی کار ترافل بدین شکل است که لازم است سه پوشه با نامهای solidity و migrations و test در پوشهی اصلی که پروژه ما در آن است موجود باشد. در پوشه اول(contracts) کدهای solidity قرار می گیرد، قراردادهای اصلی که لازم است کامپایل و ثبت شوند. در پوشه دوم و سوم فایلهای به فرمت is. قرار می گیرند که اصطلاحا اسکریپت نام دارند و به زبان Node.js هستند که شباهت زیادی به JavaScript دارد. فایلهای پوشهی migrations لازم است به صورتی باشند که اسم آنها با عدد شروع شود.

با اجرای دستور اول، قراردادهای موجود در پوشه اول کامپایل میشوند و یک پوشه به نام build ساخته میشود و چکیدهی قراردادها به فرمت json. در آن ثبت میشود، میتوانید abi هر قرارداد را آنجا ببینید و درصورت لزوم آن را کپی کنید.

با اجرای دستور دوم، اسکریپتهای موجود در پوشه دوم به ترتیب اسم توسط Node.js کامپایل و اجرا میشوند، این اسکریپتها به نحوی نوشته میشوند که با اجرا شدن آنها، قراردادهای اصلی(موجود در پوشه اول) کامپایل و درصورت درستی در شبکه ثبت شوند. درواقع هدف اسکریپتهای موجود در پوشه دوم انجام کاری است که ما تا الان با remix انجام میدادیم.

اجرای دستور سوم باعث می شود که تمام فایل های موجود درپوشه تست کامپایل و اجرا شوند. هدف از فایل های موجود در این پوشه این است که قراردادهای اصلی ما را در شبکه ثبت کند و سپس توابع آنها را صدا بزند و خروجی های آنها را نمایش دهد، در واقع با این کار به راحتی می توان چک کرد که آیا توابعی که ما در قراردادمان نوشته ایم به درستی کار می کنند یا نه.

چند نکته.

- ا. لازم است در هنگام استفاده از truffle سرور ganache-cli درحال اجرا باشد.
- II. برای آشنایی بیشتر با truffle میتوانید از دستور truffle --help استفاده کنید و با سایر قابلیتهای آن آشنا شوید از جمله می توان به truffle console اشاره کرد که برای استفادهی developers مناسب است.
- III. اگر در یک پوشه خالی دستور truffle unbox را اجرا کنید یک نمونه از یک پروژه انجام شده را همراه با سه پوشه اصلی و فایل های درون آن می توانید مشاهده کنید. حتما توصیه می شود که از این فایل های درون آن می توانید مشاهده کنید.
- IV. با انجام نکته سوم خواهید دید که در پوشه migrations دوفایل با نامهای L_initial_migration.js و انجام نکته سوم خواهید دید که در پوشه 2_deploy_contracts.js وجود دارد فایل اول را میتوانید دقیقا به همان صورت استفاده کنید اما لازم است که در فایل دوم تغییراتی ایجاد کنید که با قرارداد هوشمند شما سازگار باشد. همچنین برای دیدن آدرس قرارداد ثبت شده (که در مراحل قبل آدرس آن را از remix کپی میکردید و به فایل script.js انتقال میدادید) میتوانید از قطعه کد زیر کمک بگیرید.

```
deployer.deploy(BlockchainSplitwise).then(function() {
    console.log("BlockchainSplitwise ADDRESS: " + BlockchainSplitwise.address);
    console.log("\n\n----\nDEPLOYMENT DONE!\n----\n\n");
});
```

- ۷. با انجام قسمت سوم همچنین خواهید دید که در پوشهی contracts سه فایل موجود است، لازم است که فایل Migrations.sol
   را به همان شکل به پوشهی متناظر در پروژهی خود انتقال دهید.
- VI. در آخر نیز اگر بعداز انجام قسمت سوم محتویات پوشه test را ببینید، خواهید دید که در اسکریپت نوشته شده به زبان جاوا اسکریپت، از مفهومی به نام promise، استفادهی زیادی شده، همچنین از دستور (it() استفاده می شود، توصیه می شود برای در ک بهتر کدها، مقداری با این مفاهیم آشنا شوید.

در این قسمت از شما خواسته می شود که سه پوشه اصلی را بسازید و فایلهای لازم را در آن بنویسید. در مورد فایل موجود در پوشه تست، لازم است که یک فایل به نام test.js بسازید و آن را کامل کنید در این فایل لازم است که کلیه توابعی که در قرارداد خود آورده اید تست شوند و از صحت اجرای آنها اطمینان حاصل شود. میزان پیچیدگی تست ها به خودتان بستگی دارد، اما انتظار می رود که تستها هوشمندانه و قابل اطمینان باشند. از آنجاییکه این بخش به صورت امتیازی است، نمره ی اختصاص داده شده به آن به صورت نسبی و در مقایسه با عملکرد بقیه دانشجویان خواهد بود. در ادامه دو قابلیت برداشت ^{۱۹} و پرداخت ۱۰ را به قرارداد هوشمندتان اضافه کنید. همچنین لازم است یک تابع جهت نمایش دادن موجودی قرارداد نوشته شود. تست های مربوط به این سه تابع را نیز به تست های قبلی اضافه کنید. توجه کنید که در مورد تابع برداشت لازم است از modifier مناسب استفاده کنید و فقط شخص سازنده قرارداد هوشمند اجازه برداشت داشته باشد.

¹⁴ Withdraw

¹⁵ Deposit

7. بارگزاری فایل ها

توجه کنید که برای این پروژه:

- 1- لازم است یک گزارش کتبی مختصر تهیه کنید. بطوریکه روند انجام، نتایج حاصله و حتی درصورت وجود، مشکلات موجود و نحوه برطرف کردن آنها در گزارش ارائه شود.
- 2- لازم است یک ویدئو کوتاه (مشابه ویدئو آموزشی قرارداده شده در سایت) تهیه کنید و چند سناریو مختلف اجرا کنید و مراحل انجام کار، نتایج حاصله و کلیه کارهایی که برای این پروزه انجام داده اید به طور کامل توضیح دهید.
  - 3- در کنار گزارش کتبی و ویدئویی، ارسال کدها نیز الزامی میباشد.

کلیه فایلها و پوشههای خود را در قالب یک فایل فشرده به صورت StudentID.zip آپلود کنید.